

HPI 8 — *SPOLEČNÁ ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA EU (ČR) — PRINCIPY, UKOTVENÍ, NÁSTROJE*

Doc. Ing. Michal Malý, Ph.D.

SOUČASNOST / BUDOUCNOST KOHEZNÍ POLITIKY

Kam zamíří KP v novém
programovém období?

SPOLEČNÁ ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA EU

Společná zemědělská politika (SZP) neboli Common Agricultural Policy – CAP EU je co do objemu finančních prostředků největší politikou EU.

SZP je primárně zaměřena na zajištění produkce potravin, regulaci agrárního zahraničního obchodu, rozvoj zemědělství a venkova a zabezpečení životní úrovně zemědělců.

Obecně je definována a ukotvena v člancích 38-44 Smlouvy o Evropské unii.

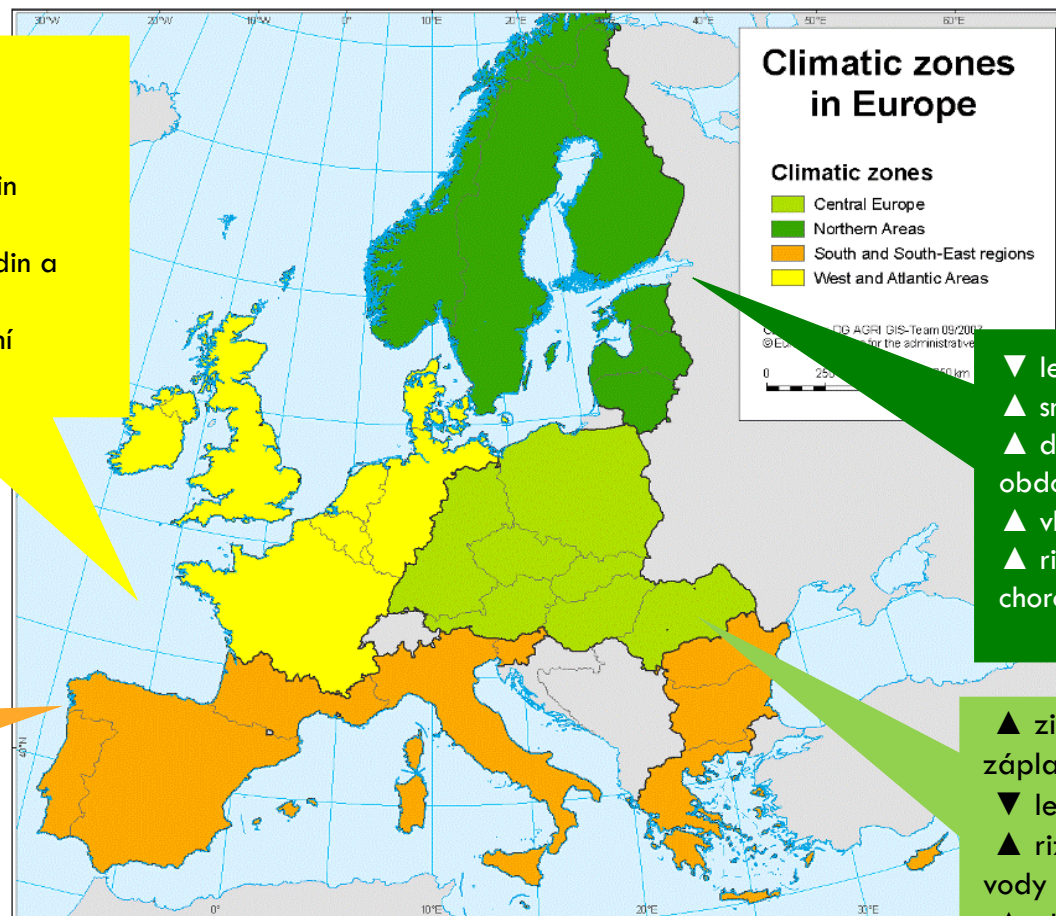
Jedná se o jednu z nejstarších a zároveň nejkontroverznějších politik EU. SZP s ohledem na objem prostředků představuje významnou zátěž rozpočtu EU a bývá jí rovněž vytýkána podpora nemoderních postupů, vynucování vysokých standardů a produkce potravin s vysokými náklady, což ve výsledku vede k nutnosti podpůrných systémů = dotací.

SZP je zdrojem tvrdých mezinárodních sporů, kde naráží především díky značné rozmanitosti regionů EU, viz následující →

ODLIŠNOST KLIMATICKÝCH REGIONŮ EU

- ▲ riziko záplav
- ▲ teplejší a sušší léta
- ▲ hladina moří
- ▲ riziko napadení plodin škůdci a chorobami
- ▲ výnosy kulturních plodin a píce
- ▼ zdraví a dobré životní podmínky zvířat

- ▼ dostupnost vody
- ▲ riziko sucha, období veder
- ▲ riziko eroze půdy
- ▼ vegetační období, výnosy sklizní
- ▼ vhodné plochy pro pěstování plodin

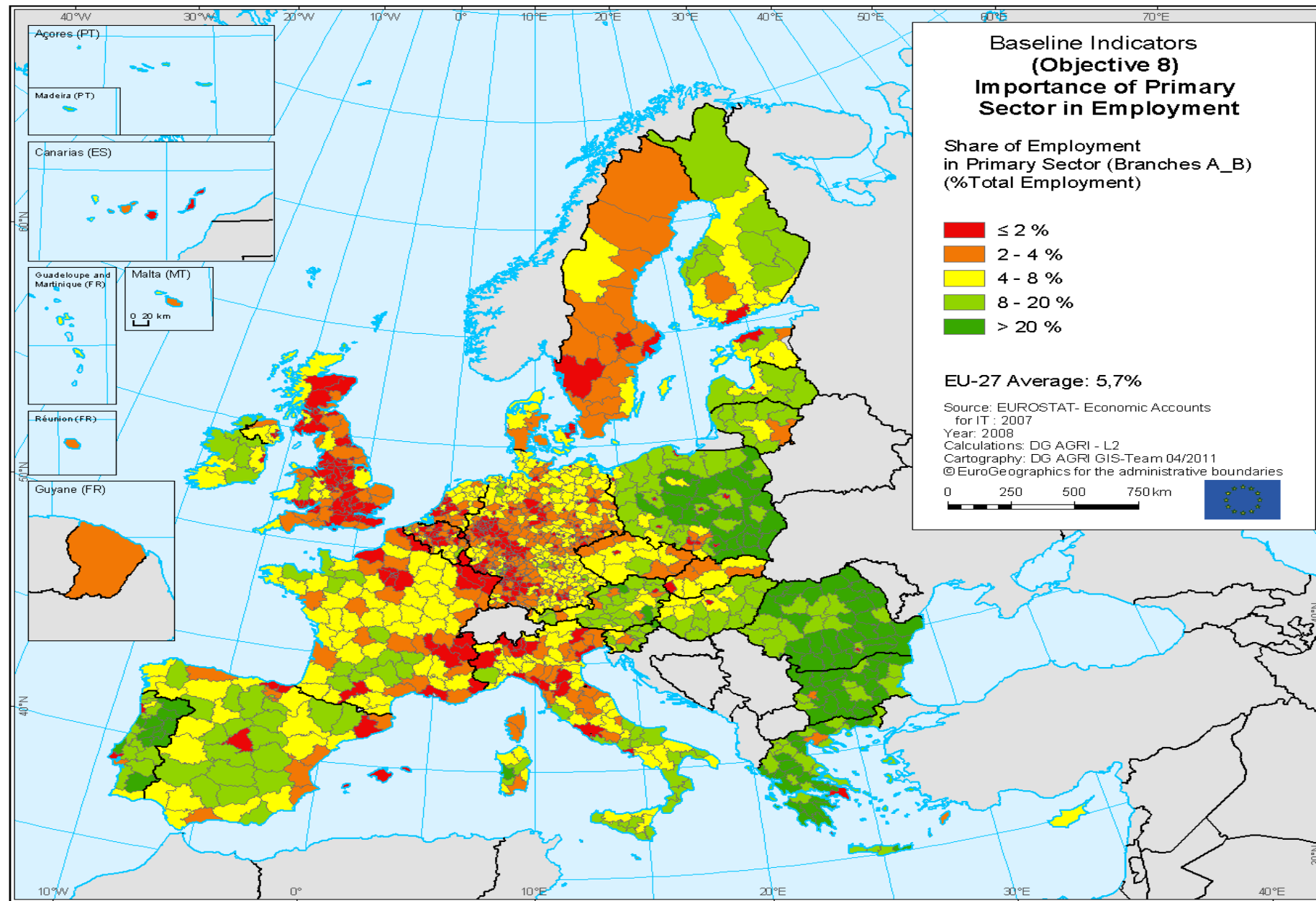
- ▼ letní dešťové srážky
- ▲ sněhové bouře, záplavy
- ▲ délka vegetačního období, výnosnost
- ▲ vhodná zemědělská půda
- ▲ riziko napadení škůdci a chorobami

- ▲ zimní dešťové srážky, záplavy
- ▼ letní dešťové srážky
- ▲ riziko sucha, nedostatek vody
- ▲ ohrožení půdy erozí
- ▲ výnosy sklizní, rozmanitost plodin

Zdroj: GŘ pro zemědělství a rozvoj venkova, na základě zpráv EEA, JRC a akademických studií členských států

PODÍL ZEMĚDĚLSTVÍ NA ZAMĚSTNANOSTI V EU

EU INSTITUCE V ZEMĚDĚLSTVÍ

V EU se zemědělstvím zabývá mnoho institucí, nicméně základní odpovědnost za koncepci a řízení SZP mají následující instituce:

Evropská komise – Generální ředitelství pro zemědělství a rozvoj venkova (DG AGRI)

Evropský parlament – Výbor pro zemědělství a rozvoj venkova (AGRI)

Evropský parlament – Výbor pro regionální rozvoj (REGI).

Evropský parlament – Výbor pro životní prostředí, veřejné zdraví a bezpečnost potravin (ENVI)

Rada ministrů pro zemědělství a rybolov

SZP EU

Tři základní principy původní SZP:

1. vysoké zaručené ceny zemědělských produktů uvnitř EHS (každý zemědělec má zaručeno vykoupení své produkce za předem známou, rozumnou cenu, která mu stále zaručuje zisk)
2. ochrana vnitřního trhu prostřednictvím celních sazeb (ochrana proti dovozům)
3. zvýhodnění evropské produkce na světových trzích (poskytování finančních podpor pro vývoz)

DÍLČÍ REFORMY SZP A JEJICH DOPADY

Původní podoba SZP byla již nevyhovující = reformy SZP, které měly za následek především:

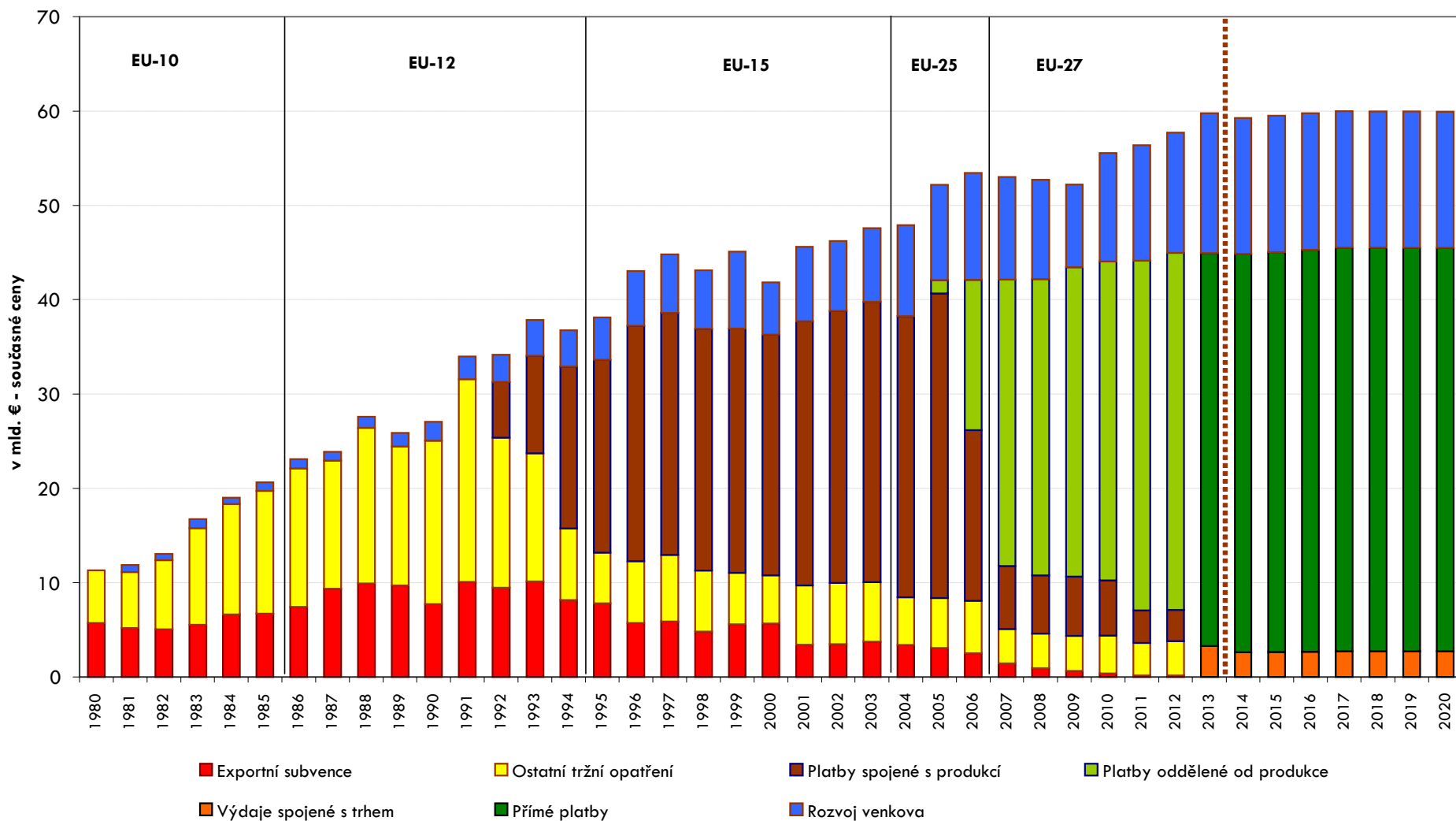
1. Přesun od dotací vázaných na konkrétní výrobu k plošným přímým platbám (na plochu či jednotku)
2. Liberalizace obchodu v rámci WTO
3. Začlenění regionální politiky do SZP, následně do Strukturální politiky a následně do Kohezní politiky
4. Snížení intervenčních cen

KLÍČOVÉ PRVKY REFORMOVANÉ SZP

1. Odstranění vazby na výrobu (**decoupling**)
2. **jednotná zemědělská platba** zemědělcům v EU nezávisle na výrobě; lze ale využít omezeného počtu vázaných prvků s cílem zabránit odklonu zemědělců od výrobní činnosti
3. tato platba je vázána na **standardy životního prostředí**, bezpečnosti potravin, zdravotního stavu zvířat, ochrany rostlin, zajištění pohody zvířat a dále na udržování půdy v dobrém produkčním i ekologickém stavu („komplexní plnění standardů“)
4. posílení **politiky rozvoje venkova** s větším objemem prostředků EU a s novými opatřeními na podporu životního prostředí, kvality produkce a pohody zvířat
5. snížení přímých plateb - „**modulace**“ větším farmám – získání prostředků na financování nové politiky rozvoje venkova
6. Princip ozelenění, tzv. **greening** – podmínění plateb agropostupy šetrnými k životnímu prostředí
7. mechanismus pro zajištění **finanční disciplíny** s cílem nepřekročit zemědělský pevně stanovený rozpočet + princip **zastropování plateb** na podnik

ROZPOČET SZP EU = PROBLÉM

Rozpočet byl
neustále
zvyšován a i tak
řadou států
překračován
=
nutnost jeho
zastopování
=
finanční
disciplína

ROZPOČET SZP EU

Rozpočet EU pro období 2014–2020, kapitola výdaje SZP v
nominální hodnotě na úrovni roku 2013:

	<i>Současné ceny, mld. EUR</i>
- Pilíř I – přímé platby a tržní výdaje	317,2
- Pilíř II – rozvoj venkova	101,2
Pilíř I a II celkem	418,4
- Bezpečnost potravin	2,5
- Nejchudší osoby	2,8
- Rezerva na krizi v zemědělství	3,9
- Evropský fond pro přizpůsobení se globalizaci	do 2,8
- Výzkum a inovace v oblasti bezpečnosti potravin, biohospodářství a udržitelného zemědělství	5,1
Dodatečné prostředky celkem	do 17,1
Celková navrhovaná částka na období 2014–2020	do 435,5

Zdroj: Sdělení Komise „Rozpočet – Evropa 2020“ – KOM(2011) 500 v konečném znění, část II.

AGRÁRNÍ POLITIKA ČR PO VSTUPU DO EU

Po vstupu ČR do EU se doposud aplikovaná Agrární politika ČR musela přizpůsobit/změnit do podoby Společné zemědělské politiky EU, což znamenalo obrovskou změnu organizace, nástrojů, financování i administrace všech dosavadních nástrojů.

Aby se ČR mohla začlenit a začít aplikovat nástroje SZP EU, tak musela v přechodném období připravit a zprovoznit řadu, do té doby neexistujících, principů/nástrojů.

Nejprve bylo nutné připravit dva základní dokumenty, které mají pevnou strukturu stanovenou Evropskou komisí:

Národní strategický plán rozvoje venkova

Program rozvoje venkova

NSP + PRV

Národní strategický plán rozvoje venkova ČR (NSPRV) vycházel z hlavních strategických priorit EU pro léta 2007 – 2013 s důrazem na zvyšování ekonomického růstu, vytváření nových pracovních příležitostí a udržitelný ekonomický rozvoj.

- je rozbořem situace a potenciálu české ekonomiky i českého zemědělství a venkova,
- popisuje hlavní problémy,
- vymezuje evropské i národní strategické cíle,
- obsahuje rozbor dosavadních zkušeností z HRDP, OP, SAPARD, atd.
- definuje prostředky k zajištění koordinace mezi resorty ve vazbě na ostatní evropské fondy.

Program rozvoje venkova ČR (PRV) byl programový dokument připravený Ministerstvem zemědělství ČR ve spolupráci s partnerskými subjekty pro poskytování dotací na zemědělství a rozvoj venkova.

- Obsahoval návrh řešení, zdůvodnění zvolených priorit s ohledem na strategické směry společenství,
- výsledky předchozích diskusí expertních týmů i krajských fór s využitím SWOT analýz,
- dále obsahoval souhrn všech opatření a popis všech administrativních a finančních souvislostí.

PŘÍPRAVNÉ PROCESY SZP V ČR

Agrární politika ČR se podle původního plánu měla transformovat do podoby SZP EU ve třech fázích, u kterých lze definovat základní nosné prvky:

- 1) **Vstupní období** 2004 – 2006, ve kterém ČR uplatňovala **zjednodušený systém přímých plateb (SAPS – Single Area Payment Scheme)** s možností **doplňujících národních přímých plateb (CNDP – Complementary National Direct Payments, tzv. TOP UP platby)** a **s uplatněním Zásad správné zemědělské praxe**, jejichž dodržování bylo a je podmínkou poskytování přímých plateb.
- 2) Původně tzv. **přízpůsobovací období** 2007 – 2010 (2010 byl rok původně předpokládaného reálného vyrovnání úrovně přímých plateb v ČR s EU-15 → UTOPIE, ve kterém měla ČR transformovat systém přímých plateb **SAPS** z předchozího období na reformní systém **SPS (Single Payment Scheme) = Jednotné schéma plateb** založený na regionální implementaci, s možností **nepovinně** uplatňovat komplexní křížové podmínky (**cross compliance**).
- 3) Původní tzv. **Vyrovňovací období** 2011 – 2013, tj. období nově předpokládaného reálného vyrovnání úrovně přímých plateb ČR s EU-15, ve kterém měl být uplatňován systém SPS z předchozího období, avšak při působení **povinného cross compliance** a **modulace** podpor.

Dnes víme, že tento scénář byl směšně nereálný – do současnosti se ČR nachází někde mezi fází 1-2 !

VYSVĚTLENÍ ZÁKLADNÍCH SYSTÉMŮ PLATEB

Systém SAPS je platba na plochu obhospodařované plochy zemědělské půdy.

Systém SPS je obecně platba na jednotku farmy, kterou je možné aplikovat různými modely:

1. Model RFRP – Regional flat rate payments, který představuje plný decoupling, regionální přístup a diferenciaci plateb.
2. Hybridní model **SFP – Single farm payment = Jednotná platba na farmu**, založená na průměru příjmů ze původního systému SAPS → má být a pravděpodobně **bude uplatňován v ČR**

PŘIZPŮSOBENÍ PRINCIPŮM SZP - NÁSTROJE

Od roku 2007 byly k podpoře rozvoje venkova a zemědělství v EU zřízeny dva základní fondy = nástroje SZP:

Evropský zemědělský záruční fond EAGF (The European Agricultural Guarantee Fund)

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova EAFRD (European Agricultural Fund for Rural Development), který je do současnosti hlavním finančním nástrojem.

ČR se tedy musela připravit na příjem a financování svých programů z těchto fondů, což představovalo a představuje velké množství organizačních a administrativních procesů.

PŘIZPŮSOBENÍ PRINCIPŮM SZP

Nutnost integrace evropských principů SZP s sebou přinesl řadu významných kroků:

Povinnost fungujícího administrativního systému, tzv. IACS – cílem je zavést standardizované procedury související s administrací žádostí a s kontrolou.

Připravenost státního rozpočtu na spolufinancování - problém deficitního rozpočtu ČR.

Nové funkce stávajícím či nově vzniklým institucím, především pro:

Státní zemědělský intervenční fond (SZIF), který je nyní v nezastupitelné pozici jako:

- garant zabezpečování SZP EU v ČR
- **akreditovaná Platební agentura** pro provádění opatření SZP financovaných ze záruční sekce Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu (EAGGF)

IACS

IACS = Integrovaný administrativní a kontrolní systém je systémem, pomocí něhož **musí** členské státy EU administrovat přímé platby a platby v rámci horizontálních opatření rozvoje venkova.

Jedná se tedy o další důležitý nástroj SZP EU.

IACS je tvořen externími a interními registry:

- **LPIS**, neboli registr půdy
- Registr zvířat
- Registr subjektů
- Další interní registry platební agentury

LPIS (LAND PARCEL IDENTIFICATION SYSTEM)

LPIS je geografickým informačním systémem, který slouží k identifikaci zemědělských pozemků a následně k administraci a kontrole dotací poskytovaných v zemědělství

Povinnost zřídit tento systém vyplývá z předpisů EU, původně z nařízení Rady (EHS) č. 3508/1992 a od roku 2004 tuto povinnost nařizuje nařízení Rady (ES) č. 1782/2003

Jádrem LPISu je **evidence půdy podle uživatelských vztahů**, jejíž právní rámec je dán od roku 2003 zákonem č. 252/1997 Sb., o zemědělství, v platném znění.

DALŠÍ NÁSTROJE ČR PRO IMPLEMENTACI SZP EU

V zemědělsko-potravinářském sektoru se na jeho regulaci/podpoře podílejí další významné instituce:

PGRLF = Podpůrný a garanční rolnicko lesnický fond

Vstupem do EU Fond významně změnil svoje priority a hlavním předmětem činnosti se obecně stalo:

1. poskytování záruk na úvěry podnikatelských subjektů v oblasti zemědělství, lesnictví, vodního hospodářství a průmyslu zabývajícího se zpracováním produkce ze zemědělské výroby, při nákupu půdy,
2. poskytování překlenovacích úvěrů pro provozní financování subjektů hospodařících v méně příznivých oblastech (LFA), podpoře úvěrů na založení a údržbu porostů bylin pro energetické využití pěstovaných na orné půdě,
3. podporu zemědělského pojištění,
4. služby v oblasti administrativní správy a služby organizačně hospodářské povahy u fyzických a právnických osob
5. Likvidace škod, způsobené přírodními vlivy (povodně)

PGRLF – AKTUÁLNÍ PROGRAMY

Prioritní programy PGRLF 2020:

1. Zemědělec
2. Podpora pojištění
3. Podpora pojištění lesních školek
4. Podpora nákupu půdy
5. Lesní hospodář
6. Zpracovatel dřeva
7. Pojištění lesních porostů
8. Zpracovatel
9. Investiční úvěry Zemědělec
10. Investiční úvěry Lesnictví

SZIF – STÁTNÍ ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND

SZIF - Státní zemědělský intervenční fond je právnickou osobou se sídlem v Praze a jeho činnost se řídí zákonem o Státním zemědělském intervenčním fondu č. 256/2000 Sb., ve znění zákona č. 128/2003 Sb. a ve znění zákona č. 85/2004 Sb. a prováděcími právními předpisy ve formě nařízení vlády.

SZIF je pro ČR primárně tzv. **akreditovanou platební agenturou** - zprostředkovatelem finanční podpory z Evropské unie a národních zdrojů.

SZIF se dále může aktivně zapojit při regulaci zemědělsko-potravinářského trhu, a to prostřednictvím své intervenční funkce:

1. Vyhlášení intervenčního výkupu (v podstatě výkup státu)
2. Vyhlášení intervenční ceny (garantované minimální ceny při intervenčním výkupu)

SZIF – STÁTNÍ ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND

SZIF administruje a kontroluje především následující platby v rámci společných organizací trhu:

1. Přímé platby (PP)
2. Program rozvoje venkova (PRV) 2007-2013 / 2014-2020
3. Společná organizace trhu (SOT)
  - i. rostlinné komodity
  - ii. živočišné komodity
  - iii. vývozní a dovozní licence, záruky
4. OP Rybářství (OPR) 2007-2013 /2014-2020
5. Národní dotace Značky kvalitních potravin KLASA a Regionální potravina

BUDOUCNOST SZP PO ROCE 2020

První rozpravy o SZP po roce 2020 byly zahájeny už v roce 2016 a reforma pro nové finanční období by se měla soustředit zejména na ekologičtější postupy a ochranu vody a půdy.

Do roku 2050 bude dle současných dat také nutné **zdvojnásobit** světovou produkci potravin, aby se zohlednil nárůst světové populace a uspokojila zvýšená poptávka. Zároveň bude nutné řešit dopady změny klimatu.

Evropská komise představila dne 1. června 2018 legislativní návrhy týkající se budoucnosti společné zemědělské politiky. Celkem byly představeny 3 návrhy:

1. nařízení o strategických plánech SZP
2. nařízení o jednotné společné organizaci trhů
3. horizontální nařízení o financování, řízení a sledování SZP

BUDOUCNOST SZP PO ROCE 2020

Budoucí podobu SZP má utvářet 9 cílů:

1. podpora příjmů zajišťujících životaschopnost
2. posílení konkurenceschopnosti
3. znovunastolení rovnováhy v potravinovém řetězci
4. boj proti změně klimatu
5. prosazování udržitelného využívání přírodních zdrojů
6. ochrana biologické rozmanitosti
7. podpora generační obměny
8. podpora zaměstnanosti a růstu
9. zajištění vysoké kvality potravin

BUDOUCNOST SZP PO ROCE 2020

Nová SZP má být především ambicióznější v rámci životního prostředí.

Komise ve svém návrhu stanovuje nové povinnosti pro zemědělce, např.:

- střídání plodin namísto jejich diverzifikace,
- povinné používání nástroje pro hospodaření s živinami v zájmu zlepšení kvality vody,
- snížení objemu čpavku a oxidu dusného; ochrana půd bohatých na uhlík,
- přísné dodržování pravidel v zájmu ochrany kvality potravin,
- zdraví lidí a zvířat a dobrých životních podmínek zvířat,
- podpora snižování používání antibiotik,
- finanční podpora těsněji navázaná na dodržování pravidel týkajících se omezení používání pesticidů,
- tvorba plánů na předávání podniků mladší generaci.

BUDOUCNOST SZP PO ROCE 2020

Současně je však v tuto chvíli (březen 2020) nutné konstatovat, že přestože nové principy SZP mají teoreticky začít fungovat již následující rok, tak již dnes je jisté, že minimálně v roce 2021 (spíše i 2022) bude SZP realizována podle předchozích pravidel v tzv. přechodném režimu.

Doposud centrální orgány nenašly shodu na klíčovými aspekty nové SZP, celá EU se potýká s problémy financováním svých politik (nebyly stanoveny finanční perspektivy) a navíc se objevují v EU akutní problémy typu Brexit, nelegální migrace, pandemie koronavirem a další.

Proto musí v tuto chvíli zemědělská i laická veřejnost předpokládat prodloužení stávajících pravidel a otázka přesné definice nástrojů SZP pro další období je nejasná.

PŘÍŠTÍ TÉMA:

Společná zemědělská politika EU
(ČR) – I. pilíř